

műemléki védettséget élvezett. Ennek ellenére a házakat az 1960-as években lebontották.

Az újkori udvari kövezet felbontása után a középkor és a török kor századai során egymásra rakódott sorozatos járósíntek maradványait tárhattuk fel. A legalsó sárga agyagos járósíntre, amely a város alapítása idején keletkezett, mintegy 7–8 további köves, kavicsos járósínt került, miközben újabb és újabb feltöltésekkel emelték a szinteket egészen az újkori udvar kövezetéig. Tehát a 13. század közepétől a 19. századig 2 métert emelkedett telkünkön a terepszint. A viszonylag keskeny feltárási területen nem kerültek elő a járósíntekhez csatlakozó falak. A kutatási területen rendkívül nagy számban tártunk fel változatos korokból származó hulladékgödröket. A feltárt gödrök közül kiemelkedik néhány igen nagyméretű, mély, kör alakú verem, amelyek késő középkori, 15. század végi – 16. század eleji betöltéseket tartalmaztak, köztük több ép edényt, nagyszámú kerámiaperselyt és üvegtöredékeket.

A legalsó középkori járósínt alatt sötétbarna, tömött humuszos jellegű feltöltés fedte be a római kori maradványokat. Sajnos a római kori jelenségek jó részét újkori és középkori beásások semmisítették meg. A kutatások során előkerült egy 60–70 cm széles tört köves, földbe rakott, ÉK-DNy irányú falalapozás. A hozzá tartozó járósínt nem maradt meg. Csupán 2–3 méteres szakasza volt megfigyelhető, mindkét végét beásások semmisítették meg. A következő említésre méltó objektum egy tüzelőhely maradványa volt. Alja tört téglalából készült és agyaggal volt letapasztva, oldalát D-i irányban, egy sor élére állított lapos kő képezte. Ennek külső, D-i oldalán sárga agyagos, paticsos omladék volt megfigyelhető. Az omladék egy sárga agyagos szinten feküdt. Az objektum É-i oldalát az újkori pincejáróval bontották el. Így sem teljes kiterjedése, sem funkciója nem volt egyértelműen meghatározható. Tőle K-re apróköves, sóderes járósínt került napvilágra. Dokumentáltunk még egy szinten tört kövekből készült, földbe rakott falmaradványt, amely nagyjából K-Ny-i irányú lehetett, de az újkori és középkori bolygatások miatt nem volt egyértelműen meghatározható. Korábbi periódusból egy ÉK-DNy-i irányú agyaggal és talán osztófalainak nyomai kerültek elő. Az egyik középkori gödör és újkori fal közötti mintegy 50 cm-es felületen egy római kori kisebb gödör alatt, bolygatott sír maradványára bukkanunk. A bolygatások miatt rendelkezésre álló viszonylag kis felület nem volt alkalmas a jelenségek funkciójának eldöntésére, nevezetesen annak a megállapítására, hogy a falak sárpítményekhez tartoztak-e, vagy egyéb építményekhez? A római kori leletanyagból az import kerámia (észak-itáliai és galliai terra sigillata edények töredékei) és néhány bronztárgy (fibula, veret) méltó említésre.

A szonda területén a kutatást elvégeztük, a feltárt leletanyag a Budapesti Történeti Múzeumba került.

Mivel a kutatást a statikai okok miatt csak a középső sávban lehetett elvégezni, szükséges az építkezés során

a földmunkák folyamatos megfigyelése és a várhatóan még előkerülő régészeti objektumok (falak, sírok) feltárása és dokumentálása. Ezen feltételek mellett a telek régészeti védettsége feloldható.

A római koros kutatást H. Kérdő Katalin végezte, az ásatáson részt vettek B. Sárosi Edit és Serlegi Gábor régészhallgatók.

VÉGH ANDRÁS

35. Budapest I., Szabó Ilonka utca 22.

Á, Kk

A Budapesti Történeti Múzeum Középkori Osztálya Soha István és társai megbízásából szondázó jellegű, majd megelőző régészeti kutatást végzett a Szabó Ilonka u. 22. szám alatti régészeti védettséget élvező ingatlan területén a megbízóval kötött szerződés alapján.

A feltárási területet üres telekként vettük át. Korábban a telek közepén lakóépület emelkedett, amelyet az 1944–1945-ös ostrom után lebontottak.

A kutatás elején kutatóárokcal tisztáztuk, hogy régészeti leletek csupán a telek Szabó Ilonka utcával párhuzamos 15 méter széles sávjában várhatók. A kutatóárokban kőből rakott falalapozások és agyagpadlók részletei kerültek napvilágra, amelyek az egykor itt állt épületekről tanúskodtak. Az utcával párhuzamosan kb. 15 méter széles sávban munkagép segítségével eltávolítottuk a hegy irányába vastagodó feltöltés rétegeit. A középkori rétegek, járósíntek ugyanis egy megközelítőleg sík felületen, teraszon helyezkedtek el.

A gépi földmunka után megkezdve a kézi mélyítést körülbelül 20 cm vastag földréteg eltávolítása után előtűntek az épületfalak és padlószíntek. Az utcával párhuzamos irányban állt Árpád-kori faházak maradványai kerültek napvilágra. Szárazon rakott köves alapozások és az alapfalak tetején húzódnó korhadat talpgerendák mutatták az épületek körvonalait. A falakon belül agyagból tapasztott járósínteket tártunk fel. Tulajdonképpen két épület egymás fölött megőrződött maradványait tudtuk kiásni a 13. század második feléből. A korábbi ház körülbelül négyzetes alaprajzú, egyhelyiséges épület lehetett, amelynek keleti, déli és nyugati falát figyelhetjük meg, az északi fal már a mai utca alá esett. A későbbi ház elnyújtott, téglalap formájú volt, legalább három helyiségből állt, a főfalak mellett osztófalait is megtaláltuk. A későbbi ház használatával is felhagytak már a 13–14. század fordulóján, a padlókat fedő rétegekből ennél a korszaknál későbbi kerámia nem került elő.

A későbbi épület DK-i sarkába a 15. század elején egy négyzet alakú, vastag köves alapozást helyeztek el, amelynek funkcióját nem sikerült megállapítani. Az alapozás nyugati oldalán égett rögös, faszenes betöltésű gödörészletet tártunk fel. Ettől Ny-ra viszont minden korábbi réteget elpusztított egy bombatölcsér, amely az 1944–1945-ös ostromban keletkezett.

A régészeti feltárást befejeztük, az előkerült épületmaradványok dokumentációját elvégeztük, további

fenntartásuk, műemléki védelmük nem indokolt. A telkek régészeti védeltsége feloldható.

Az ásatáson részt vett Pölös Andrea és Belényesy Károly.

VÉGH ANDRÁS

36. Budapest I., Szalag utca 21. – Corvin tér 10.

LT, Kö

A Budapesti Történeti Múzeum szondázó jellegű régészeti feltárást végzett a Szalag 19 Kft. megbízásából az említett régészeti védeltséget élvező telkeken a megbízóval kötött szerződés alapján.

A feltárást a szomszédos, Szalag u. 19. területén 1997-ben napvilágra került temető indokolta, a kutatás tisztázni kívánta mennyiben terjed ki a temető a Szalag u. 21. telkek területére is. 1989 őszén a Budapesti Történeti Múzeum két kutatóárral vizsgálta már a telket, és ekkor 5 db melléklet nélküli sír, falmaradványok, valamint szórványos őskori objektumok kerültek elő. (Lásd az előzetes jelentést: Budapest Régiségei 29 /1992/ 239.)

A feltárási terület ma egy helyrajzi szám alatt jelzett egységes telek, azonban az 1944–1945-ös ostrom előtt még két telekből (Szalag u. 21., Corvint tér 10.) állt, amelyek beépítettsége jelentősen különbözött egymástól. A Corvin tér 10. számú telken a századfordulón épült, kétemeletes bérház emelkedett, míg a Szalag u. 21. számú telken kis földszintes ház helyezkedett el. A két épületet eltérő mértékben pincézték alá, ezért a korábbi korszakok maradványai igen különböző mértékben voltak feltárhatók.

A Corvin tér 10. számú telket teljes egészében alapincézték a századfordulón. A pincékből gépi úton eltávolítottuk a ház bontási törmelékét, majd a pincepadlót megtisztítva megnyestük a felszínt. A pincepadló alatt három nagyméretű kelta gödröt tártunk fel, amelyek gazdag kerámiaanyagot és egy kelta pénzt tartalmaztak. A gödrökön kívül nem került elő leletanyag.

A Szalag u. 21. számú telken csupán egy kisebb pince található a szomszédos Szalag u. 19. telekkel határos fal mentén. Szondázó kutatásunkat az 1989-es kutatóárrak és a Szalag utca közötti mintegy 5 m széles és 10 m hosszú sávban végeztük el, ahol hetvenkilenc sírt, illetve sírrészletet tártunk fel. A sírok az 1997-ben a Szalag u. 19. telken feltárt sírokkal megegyezően K-Ny-i tájolással feküdtek. A sírmellékletek szinte teljesen hiányoztak, csupán a rendkívül egyszerű temetési ruházat néhány fém alkatrészeit (leginkább kapcsok) találtuk meg. A temető területe rendkívül szűkös lehetett, mivel a sírok egymás fölött három-négy rétegben helyezkedtek el, illetve az újabb és újabb betemetkezésekkel a korábbi vázmaradványokat általában szétbolygatták.

A sírok földje feltöltés alatt kb. 1 métert mélyítve, paticsos, sötétbarna színű felszínt tártunk fel. Ez a réteg feltehetően egy kelta telep planírozási rétege, ám egy gödrön kívül más objektumot nem sikerült megfigyelnünk.

A szonda területén a kutatást teljesen elvégeztük, a feltárt leletanyag a Budapesti Történeti Múzeumba, illetve a Természettudományi Múzeum Embertani Tárába került. Az 1989-es kutatóárok és a Szalag u. 19., illetve a Corvin tér 11. telkek közti területen a szomszédos épületek falai miatt statikai okokból régészeti feltárást végezni nem lehetett, ezért az építkezés menete közben szükséges a helyszín folyamatos régészeti felügyelete és az esetleg még előkerülő régészeti objektumok (sír, fal stb.) dokumentálása. Ezen feltételek mellett a telkek régészeti védeltsége feloldható.

Az őskori feltárást Horváth Attila vezette, az ásatáson részt vett Szébeni Andrea régészhallgató.

VÉGH ANDRÁS

37. Budapest I., Szent György tér nyugati sávja

Á, Kö, Kk, Kú

A mai Szent György tér és utca nyugati sávja a középkorban a Zsidó, utóbb Szt. Zsigmond utca nyugati oldalához tartozott. Az utca a régészeti feltárások során szolgáltatott bizonyítékok szerint eredetileg jóval hosszabb volt: a Zsidó (Fehérvári) kaputól egészen a mai palota „C” épületéig ért, nyugati oldalán végig polgári házak sorakoztak, helyenként egy-egy várfalhoz vezető közzel megszakítva. A középkor végére a ház-sor déli részét elbontották, s helyén a palota előudvarát alakították ki, amelyet fallal is elválasztottak a várostól. A török kor folyamán a fal északi előterében – a későbbi királyi istálló helyén – lévő további középkori házakat is lerombolták, s helyükön észak-déli irányú belső védőfalat emeltek. A régészeti feltárásokon napvilágra került épületmaradványok az építéstörténet és a terület felhasználás szempontjából három főbb korszakba sorolhatók:

A városalapítás után (a 13. század közepe) tudatosan kialakított szabályos telekstruktúrán emelkedő középkori épületek részletei, illetve a középkori városi erődítés jelentős maradványai. A középkori épületek a török kor folyamán is használatban maradtak, bár egyre sérültebb állapotban. A középkori városfalakat a török korban számos alkalommal javították és erősítették.

A város 1686-os visszafoglalása után a középkori telekstruktúra maradványaiból a romos épületeket újjáépítették az északi részen, ám a déli részen még erődítések álltak, illetve új erődítéseket terveztek a romok helyén. A 18. század végétől az erődítési terveket feladták, felépült előbb a Teleki palota, később pedig a Királyi Istálló épülete.

A 19–20. század fordulóján a területet teljesen bevonták a kormányzati-rezidenciális negyedbe. A Teleki palotát Habsburg József főherceg vette meg, majd nagy mértékben átépítette és bővítette. A Szent György utca polgárházait lebontották, helyükön kertet és luxusistállót építettek. Az épületek az 1944/45-ös ostromban jelentős sérüléseket szenvedtek, majd az 1950–60-as évek során lebontatták.